

lig grundighed og dokumentation med en letlæselig fremstilling, der vidner om et omfattende redaktionsarbejde, når mere end 20 personers afhandlinger skal bringes i stilistisk harmoni.

Værket er forsynet med et væld af illustrationer, bl.a. nogle glimrende tegninger af kunstneren Lars Wellton, og en række fine kort. Her skal især fremhæves en detaljeret kartografisk rekonstruktion af byplanen i 1400-tallet udført af Dagmar Selling på basis af den righoldige »tänkebok« (nærmest en skødeprotokol), der er bevaret for årene 1402-46 og 1474-92.

Flere af bogens kapitler er blevet til som doktorafhandlinger. Det gælder således Per Janssons interessante undersøgelser af Kalmars handel i 1600-tallet, hvor han har kunnet udnytte det omfattende toldmateriale. Mange af kapitlerne behandler netop Kalmars placering dels i forhold til det nærmeste opland og dels de økonomiske og sociale relationer med hele Østersø-området, hvilket hæver værkets kvalitet over mange tilsvarende byhistorier.

Karl-Erik Frandsen

JENS MEIER: Om Marie Grubbe. Maribo, Lolland-Falsters Historiske Samfund, 1982. 136 s. Ill.

Marie Grubbes bevægede liv har alle dage vakt interesse, og som hun hører til blandt dansk litteraturs mest yndede temaer, kan det ofte være vanskeligt at skelne mellem »digtning og virkelighed«. Derfor er det påskønnelsesværdigt, at kildematerialet til hendes dramatiske skæbne nu foreligger udgivet samlet og kommenteret med en nyttig historisk indledning. Ikke mindst de falsterske kilder vedrørende Søren Ladefoged og hans samleverskes sidste år i Borrehuset er belysende, og smukt illustreret er det et nydeligt og vel dokumenteret stykke personalhistorie.

Troels Dahlerup

Vonsild kirkebog 1659-1708. Ældre danske kirkebøger. Ved HANS H. WORSØE. København, Landbohistorisk Selskab, 1982. XXXI. 480 s. Ill. 150 kr. + moms.

Kirkebogen for Vonsild er absolut ikke nogen ordinær kirkebog. Det, der især er karakteristisk for den, er de meget udførlige levnedsskildringer og nekrologer, hvoraf der for tiden 1685-1707 findes 260. De indeholder et ypperligt kulturhistorisk materiale, som kaster lys over menigmands tilværelse i 1600 årenes Danmark, det århundrede, der i særlig grad var præget af voldsomme begivenheder som krig og pest. Udgivelsesarbejdet har hos landsarkivar Hans Worsøe, med Jens Holmgaard som tilsynsførende, været i de bedste hænder. Der er en passende fyldig indledning, gode registre m.v. Bogen vil kunne interessere en bred kreds, men det skal dog her understreges, hvad udgiveren heller ikke lægger skjul på, at udgaven ikke er fuldstændig. Der er, vel af praktisk-økonomiske årsager, sket visse udeladelser (altergangsgæster, kollekter m.v.), hvortil kommer, at tilsynsbogen, som udgiveren med rette anser som et væsentligt supplement til kirkebogen, ikke er udgivet. Den, der vil helt til bunds i en punktundersøgelse, kan altså ikke nøjes med den trykte udgave. Den ekceptionelle kirkebog har i

øvrigt forlængst påkaldt sig historikernes interesse (Gustav Bang i »Kirkebogsstudier« 1906 og Aksel Lassen i »Skæbneåret 1659« 1958), men der er nu skabt en let adgang til forskellige demografiske og andre historiske undersøgelser.

Vonsild kirkebog er den tredje danske kirkebog, som foreligger trykt. I 1954 udsendte Samsfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie den mere specielle »Perlestikkerbogen« fra Nakskov (ved Hans Knudsen og Albert Fabritius), og i 1963 udgav Landbohistorisk Selskab Ældre danske kirkebøger I »Levnedsløb i Sørbymagle og Kirkerup kirkebøger 1646-1731« (ved Ole Højrup, nu i 2. genoptryk). Vonsild kirkebog hævder sig i flere henseender som den mest givende. Der findes andre kirkebøger med nekrologer (f.eks. Ulsted, Kjær herred, 1685-1716), men de er få og afgiver næppe basis for en udgivelse; i hvert fald vil eventuelle fremtidige kirkebogsudgivelser kun blive faksimiletryk; de vil være vanskeligere at anvende, men til gengæld relativt billige og komplette.

Der kan her være grund til at påpege, at kirkebøger så langt er det flittigst anvendte historiske kildemateriale i Danmark. Forklaringen er naturligvis, at de er hovedmaterialet for den genealogiske forskning. Kirkebøger er, eventuelt sammen med et par andre kildegrupper, det eneste originale historiske kildemateriale, som en virkelig bred folkelig kreds bliver konfronteret med. På den anden side har faghistorikernes interesse for kirkebøger hidtil været temmelig begrænset, hvilket vel nok for en del hænger sammen med materialets meget store omfang. Der er også visse kildekritiske problemer forbundet med kirkebøgerne, men der er ingen tvivl om, at man vil kunne nå væsentlige resultater ved en kritisk-systematisk bearbejdning af det danske kirkebogsmateriale.

Paul G. Ørberg

GÖSTA JOHANNESON: Lunds Universitets historia II. 1710-1789. Lund, Liber Förlag, 1982. 456 s. Ill.

Det synes at være et særkende for universitetshistorier, at de er meget vanskelige at bringe til afslutning. Lunds universitet havde i anledning af sit 300 års jubilæum i 1968 planlagt at udsende Universitetets historie i 4 bind: 1668-1709, 1710-1789, 1790-1867, 1868-1968. Det første og sidste bind blev udsendt til selve jubilæet. Bind III kom i 1971 og endelig i 1982 er bind II udkommet. Fire forskellige forfattere har måttet afløse hinanden på dette bind på den triste måde, at tre forfattere, prof. Sv. Edlund, prof. Jerker Rosen og overbibliotekar Krister Gierow døde fra uafsluttede manuskripter. Det har således ikke været nogen misundelsesværdig opgave for docent Gösta Johannesson at få de overleverede uafsluttede manuskripter til at udgøre en helhed. Mange af disse bidrag om Universitetets ydre rammer har han måttet forkorte betydeligt, mens han selv har skrevet afsnittene om fakulteterne, personale og studenter. Hovedsigtet med Lunds universitets historie har således – i modsætning til Københavns universitets historie – været at rumme både administration, lærdomshistorie, lærere og studenter inden for samme tidsafsnit og bind. Fordelingen mellem de enkelte afsnit er blevet rimelig trods de omtalte vanskelige tilblivelsesvilkår. Inden for de enkelte afsnit har forfatterne ønsket at få så mange enkeltheder med som muligt. Det forhøjer bogens værdi som opslagsværk, men til gengæld bliver fremstillingen let mindre fængslende. Bogen er i øvrigt kun forsynet med et personregister.

Lunds universitet blev oprettet med henblik på forsvenskning af de områder,